Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
Braşovu, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primescu. Manuscripte nu se retrimitu.
Birourile de anunciuri:
Braşovu, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Inserate mai primescu în Viena: R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulu inserţiuniloru: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care-ţi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anu 12 fl., pe şése luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anu.
Pentru România şi străinătate:
Pe unu anu 40 franci, pe şése luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectori.
Abonamentulu pentru Braşovu
a administraţiune, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30 etagiulu I.: pe unu anu 10 fl., pe şése luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusulu în casă: Pe unu anu 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unu esemplaru 5 cr. v. a. séu 15 bani. Atâtu abonamentele câtu şi inserţiunile suntu a se plăti înainte.

Nr. 253. Braşovu, Luni-Marţi, 16 (28) Noemvre 1893.

Situaţiunea în Italia.

Braşovu, 15 Noemvre v.

Cercurile politice din Viena suntu fórte îngrijate din causa încurcăturiloru interióre şi a crisei, ce a isbucnitu în Italia, imediatu după visita ce-o făcuse contele Kalnoky regelui Umberto la Monza.

In privinţa acésta se scrie din Viena, din isvoru oficiosu: „Roma ne face mari grijĭ. Nicĭ în Vaticanu, nicĭ în Quirinalu nu mergu lucrurile bine... Crisa ministerială, ce-a isbucnitu în acestu momentu în Italia, nu este o crisă ordinară de guvernamentu orĭ parlamentară, ce s'ar puté delătura printr'o simplă schimbare de ministeru séu prin alegerĭ nouĕ. Cabinetulu Giolitti nu pórtă singuru vina pentru scandalulu banceloru, carĭ au pricinuitu în parte mare căderea lui. Manipulaţiunile fraudalóse la bancele de note nu dateză numai dela ministeriulu, ce a demisionatu acum, ci ele înfloreau deja sub regimele Rudini şi Crispi şi vina nu cade numai asupra miniştriloru, ci a întregului parlamentu etc“.

Intr'adevĕru ceea ce ţine adĭ în iritaţiune tótă Italia, este o tristă afacere de corupţiune, asemenea afacerei Panama din Francia. Din raportulu făcutu de ancheta parlamentară, instituită în afacerea banceloru, reiese, că nu numai cabinetulu de faţă, dér şi foştĭ miniştri şi mulţĭ deputaţĭ suntu compromişĭ.

Ceea ce constitue însĕ punctulu de căpetenia alu îngrijiriloru cercuriloru politice din Viena, suntu urmările nefavorabile, ce le póte avé crisa interióră din Italia asupra posiţiunei sale în tripla alianţă. Eată ce i se scrie din Viena în privinţa acésta „Corespondenţei de Pesta“:

„E mai multu ca probabilu, că Italia nu va puté sĕ iesă din încurcătură, decâtu urcându de-o parte sarcinele impositeloru şi micşorându de altă parte în modu însemnatu cheltuelile sale militare, ceea ce va reduce în mĕsură însemnată facultatea de acţiune a ţĕrii. Câtu pentru noi, nu ne va rĕmâné altă consolare, decâtu că forţele militare italiane, chiar în starea loru esenţialu redusă, voru fi de ajunsu încă spre a da alianţei triple unu contingentu considerabilu peste acela, de care dispune Germania şi Austro-Ungaria, faţă cu forţele militare reunite ale Rusiei şi ale Franciei.“

Ceea ce se petrece dér astădĭ în Italia va avé o influinţă mare nu numai asupra constelaţiunei interióre parlamentare a ţĕrii, dér şi asupra constelaţiunei esterióre. Scenele furtunóse, ce le-a provocatu oposiţia italiană în şedinţa camerei dela 24 l. c. prevestescu, că în viitoru acésta oposiţiă va juca unu rolu multu mai mare şi ameninţătoru pentru interesele politicei actuale, ce se razimă în tripla alianţă.

Precum se prevede, va dura multă vreme, până se va puté forma unu nou cabinetu italianu. Dile grele au venitu érăşĭ asupra regelui Umberto. Dela energia şi înţelepciunea lui va atêrna multu ca urmările rele ale crisei sĕ fiă slăbite şi Italia sĕ pótă inaugura unu procesu de regenerare şi sĕ scape astfelu de ruinulu financiaru, ce-o ameninţă.

DIN DIETA UNGURÉSCA.

In şedinţa dela *23 Noemv.* continuându-se desbaterile asupra budgetului de culte şi instrucţiune publică, deputatulu:

Márkus József atinse în scurte cuvinte şi cestiunea Ardélului. La cuvêntarea lui Helfy, care disese, că „se încrede în puterea maghiarimei din Ardealu“ elu rĕspunde, că nicĭ celoru din partida lui nu le lipsesce o asemenea încredere, însĕ resultatele de până acum nu suntu favoritóre. Interpretarea, că Ardealulu după trecutulu sĕu istoricu se ţine de noi, nu o află nicĭ corectă, nicĭ oportună; căcĭ déca raporturile de limbă ale Ardealului suntu de aşa, că Românii suntu în prepoderanţă şi că limba maghiară este negligiată, atuncĭ chiar şi din puntulu de vedere alu principiului liberalismului, noi ni-amu pierdutu dreptulu de-a ţiné Ardealulu pentru noi, mai alesu fiind-că nicĭ asupra puterei armate nu putemu dispune după cum o cere acésta spiritulu naţionalu. Raporturile din Ardealu în modu hotărîtu s'au înrĕutăţitu. Ceea ce se întêmplă în Bihoru, unde unoru comune li-se permite sĕ se străforme cu totulu şi sĕ-şĭ pérdă naţionalitatea loru, acésta nu mai e liberalismu naţionalu, ci neghiobiă naţională. Sipos Orban, inspectoru de şcóle alu comitatului Bihoru, a arĕtatu, că guvernulu n'a făcutu ceea ce trebuia sĕ facă şi ast-feliu unele teritorii se separéză de către Maghiarĭ şi se prefacu în teritorii românescĭ. — In locu de universitate, elu cere mai întâiu de tóte şcóle poporale unguresci, în carĭ instrucţiunea sĕ se dea gratuitu. Nu primesce bugetulu.

Schwarcz Gyula: In interesulu politicei culturale sprijinesce şi elu părerea celoru cari cer, ca la sistemulu electoralu, în loculu censului, sĕ se întroducă recerinţa de-a-sci scrie şi ceti (Se 'nţelege, că ungauresce! — *Trad).* Primesce bugetulu.

Conte Csaky Albin, ministru de culte şi instucţiune publică: După-ce vorbesce în cestiunea universităţiloru, promiţêndu, că în scurtu timpu va presenta un proiectu de lege, prin care va cere, ca *pentru studenţii în drepturĭ sĕ se ştérgă obligamentulu de-a* depune *doctoratulu*, trece la **cestiunea congruei.** Nu este temeinică presupunerea, dise Csaky, că nu s'ar fi făcutu nicĭ unu pasu în cestiunea congruei. Incă antecesorulu sĕu, Trefort, a alesu o comisiune, care a fostu însărcinată a se ocupa seriosu cu regularea congruei şi a presenta unu proiectu pentru definitiva resolvare a acestei cestiunĭ. Indată după luarea portofoliului, Csaky a organisatu din nou acéstă comisiune, a reîntregit'o cu membrii, şi a făcutu totu posibilulu, ca acéstă comisiune sĕ lucreze cu zelu şi sĕ-şĭ termine câtu mai curêndu lucrările sale. Ministrulu a alesu acéstă comisiune chiar din însărcinarea Maiestăţii Sale.

Definitiva resolvare a cestiunei congruei însĕ stă în legătură cu cestiunea patrionatului, cu regularea parochiiloru gr. cat. etc. Décă împărţirea faptică de ajutóre pentru preoţii sĕracĭ se va face dependentă de noi aşa, ca sĕ se pótă împărţi în subcomisiunĭ resolvarea acestoru cestiunĭ, atuncĭ bietii preoţĭ şi protopopĭ voru trebui sĕ aştepte încă fórte multu. Din causa acésta ministrulu s'a alăturatu cu bucuriă la propunerea actualului primate, ca adecă, — lăsându-se comisiunea de mai 'nainte sĕ-şĭ continue neconturbatu lucrările sale privitóre la resolvarea cestiuniloru principiare, — sĕ se constitue de altă parte o comisiune *ad hoc* constătătóre din episcopĭ, care sĕ se ocupe cu resolvarea provisoriă faptică, adecă care numai decâtu sĕ se îngrijéscă de banii de lipsă pentru a scóte pe preoţĭ şi protopopĭ din miseria în care se află. Făcêndu ast-feliu, nicĭ numĕrulu celu mare alu bisericeloru greco-catolice nu împedecă afacerea, deórece eu stau pe punctulu de vedere, că până se voru regula bisericele gr. cat. — ceea ce forméză o cestiune fórte grea şi de mare importanţă, — congrua sĕ se condiţioneze de unu anumitu numĕru de suflete, aşa că, décă la cei de ritulu latinu se vinu la respectivulu numĕru de suflete, de esemplu unu singuru preotu, pe cându la greco-catolicĭ se vinu doi: atuncĭ aceştĭ doi la olaltă voru căpĕta numai atâta, câtu va căpĕta celu dintâiu singuru. Adevĕratu, că acestu ajutoru alu greco-catoliloru va fi mai micu, de cum este alu romano-catoliciloru, dér ministrulu sgeră, că tocmai acestă împregiurare îi va face pe preoţii gr. cat. sĕ stărue pentru împuţinarea parochieloru şi pentru urgitarea resolvărei cestiunei, ca ast-feliu sĕ pótă ajunge şi ei la congrua întrégă.

Timpulu când, şi modulu cum are sĕ se reguleze congrua, nu depinde dela ministru. Cei ce suntu pentru regularea congruei, nu voru pretinde dór, ca sĕ se arunce asupra statului o nouă sarcină de câteva sute de mii fl., după ce biserica, despre ai careia servitorĭ e vorba, dispune de venite destulu de îmbelşugate. (Aprobări generale). Nicĭ asupra fondului religionaru nu se póte arunca acéstă povară. Acestu fondu

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

Documentulu de unire

alu boieriloru şi nobililoru românĭ din Ţéra Făgăraşului cu biserica Romei dela a. 1711.

I

Voimu sĕ rectificămu aicĭ încă o eróre din istoria unirei Româniloru de peste Carpaţĭ cu biserica Romei, istoriă plină de acte falsificate şi de conclusiunĭ greşite.

Anume, e vorba aicĭ despre unirea boieriloru şi a nobililoru românĭ din ţéra Făgăraşului cu biserica Romei, făcută la a. 1711.

In acéstă privinţă étă ce scrie Şincai la a. 1711 alu Cronicei sale:

„In 20 Iulie din anulu acesta, 1711, au întăritu şi boierii din ţéra Oltului unirea cu biserica Romei, prin o scrisóre, în care mai mulţĭ s'au iscălitu, de câtu şi-au pusu peceţile, totuşĭ peceţĭ se află într'ênsa 411.

„Scrisórea acésta, care trebuia sĕ rĕmână în originalu în archivulu vlădicescu din Blaşĭ, după rĕu obiceiulu loru o au furatu iezuviţii, şi o au trimesu provincialului loru lui Heveneşi, carele o au legatu între scrisorile cele multe, carĭ totu cu răpirea şi cu furtişagulu le-au adunatu, spre mare paguba multora, dér mai vêrtosu a Ardeleniloru, dela carĭ donaţii încă au răpitu iezuviţii, şi pe mulţĭ au stricatu cu totulu, mai alesu dintre Românii noştri carĭ era mai zăluzĭ între ceia-l'alţĭ ardelenĭ. Scrisórea boeriloru din ţéra Oltului, ce o adusei (adecă amintii), aci în originalu la Heveneşĭ se află, éră eu o am scrisu la anulu acesta în Analii[1]) miei, şi o voiu aduce mai pe largu când voiu scrie despre familia mea“.

Totu despre acestu documentu alu unirei boieriloru şi alu nobililoru românĭ din ţéra Făgăraşului cu biserica Romei vorbesce şi Petru Maioru în istoria sa bisericéscă, şi ne spune următórele:

„...Unii Românĭ nemeşĭ din pămêntulu Făgăraşului, dice dênsulu, acum de multu traşĭ de suptu puterea archiereului Româniloru... mai de tóte dogmele credinţei calvinescĭ, ca de cele, ce suntu cu totulu strĕine de către credinţa Rĕsăritului îngrozindu-se, şi ei primiră credinţa cea catolicéscă, care puţinu de cea până aci ţinută a Rĕsăritului credinţă sĕ desclinea. Vede-se întêmplarea acésta în manuscriptulu celu din 20 Iulie a anului 1711, care se ţine în Biblioteca Crăescei Universitate dela Pesta, unde 315 Boierĭ şi Nemeşĭ românĭ din ţinutulu Făgăraşului sĕ vĕdu iscăliţĭ la unire, între carĭ în frunte este Andreiu Segedi, fiesce-care întărindu-şĭ iscălitura cu pecetea sa. Şi aşa toţĭ Românii din Ardélu se uniră cu biserica Romei în credinţă, éră nu în lege, că legea grecéscă tot-déuna şi după făcuta unire o au ţinutu întrégă“.[1])

Atâta ne spune Şincai şi Petru Maioru, despre documentulu de unire alu boieriloru din ţéra Făgăraşului, documentu însĕ, care până astădĭ a rĕmasu nepublicatu, şi astfelu cu totulu necunoscutu istoriciloru modernĭ spre a puté fi apreţiatu din punctu de vedere criticu, independentu.

In anulu 1878 şi 1879, eu petrecêndu mai multu timpu în archivele şi bibliotecele din Buda-Pesta şi studiându acolo colecţiunea de manuscrise a iesuitului Heveneşi, care se află depusă în biblioteca Universităţii din Pesta, am datu între hârtiele acestea şi peste documentulu originalu alu unirei boieriloru şi nobililoru din ţéra Făgăraşului cu biserica Romei, de care facu amintire cei doi istoriei mai vechĭ ai noştri, Şincai şi Petru Maioru.

Dér lucru curiosu.

Acestu documentu, cu tóte actele redactate de iesuiţĭ în cestiunea unirei Româniloru cu biserica Romei, era făcutu cu intenţiunĭ reservate.

Intregu documentulu acesta nu conţine nicĭ unu textu séu vre-o espunere óre-care de fapte. nu conţine nicĭ o profesiune

---

[1]) Aicĭ sub „Analele“ sale Şincai înţelege o colecţiune a sa întitulată: „Rerum spectantium ad universam Gentem Dacoromanam seu Valachicam summaria Collectio ex diversis authoribus facta a Georgio Gabriele Sincay de eadem secundum ordinem cronologicum“. Manuscrisu aflatu de noi în Biblioteca Episcopiei române din Orade. 3 Tom. în folio (Vedĭ Analele Academiei române, Seria II. Tom. II. Sect. I pag. 207.)

[1]) Maioru, Istoria Bisericei Româniloru, Buda 1813 pag. 87—88. Despre deosebirea ce o face aicĭ Maioru între „credinţă“ şi între „lege“ cu altă ocasiune.